

پیشیلکاری زانیاری که شارووانی هیلسنکی کردوته ئامانج، نیشان دهدات که پیشیلکردنی زانیاریه کان پتویستی به ریبازیکی نوی ههیه بۆ ئاماده کاری کهرتی گشتی، بهیوهندیکردن و ریگریکردن له پیشیلکردنی داتاگان.

له مانگی ته مموزی ۲۰۲۴، حکومت تیمیکی لیکۆلینهوهی سه ره خۆی له ژێر دهستهی لیکۆلینهوهی رووداوه کان (OTKES) دامه زران بۆ لیکۆلینهوه لهو پیشیلکارییه زانیاریه کان که له به هاری ۲۰۲۴ ۱۵۲۰۲۴ شارهوانی هیلسنکی کرده ئامانج. ژمارهی قوربانانی پیشیلکارییه کهی زانیاریه کان به نزیکه ی ۳۰۰ ههزار کهس مه زنده ده کرت، ئهمهش ده بیته گهوره ترین پیشیلکردنی زانیاریه کان له فینلهندا. دهستهی لیکۆلینهوه لیکۆلینهوه ئهمیهیه کانی تهواو کردووه، و راپۆرتی لیکۆلینهوه که له ۲۰۲۵/۶/۱۷ رادهستی حکومت کراوه.^۱

تاوانه ئه لیکترۆنییه کان بواریکی گه شه سه ندووی تاوانه و ئه و زیانانه ی که ده یگه یه نیت به رچاون – به تایبهت له دۆخی ئیستای هه ره شه ی تیکه لاوی ئیستادا. کارگری گشتی ئامانجیکی سه رنجراکتیشه بۆ تاوانباران به هوی جوړیتی و چه ندایه تی ئه و زانیاریانه ی که له ده ستیدایه. هیشتا کهرتی گشتی پتویستی به باشتکردنی توانای خۆی هه یه بۆ وه لامدانه وه ی هه ره شه کانی تاوانی ئه لیکترۆنی، چونکه شیوازه کانی دیاریکردنی هیرش و لاوازییه کان به شیوه یه کی به رفراوان به کارناهیترین.

به رپوه بردنی زانیاری کارگری گشتی و ئاسایشی زانیاری و پاراستنی زانیاری له لایه ن چه ند ده سه لاتیکی جیاوازه و رینمایي ده کړن. کاربه ده ستانی فه رمی به شیوه یه کی سه ره به خۆ رینماییه کان ئه نجام دده ن، له سه ر بنه مای ئه رکه تایبه ته کانی خویان. ئه و رینماییه نه ی که یه که کانی به رپوه بردنی زانیاری وه ریده گرن په رش و بلاوه/ناوه ندی نیه و جیبه جیکردنی رینسا و رینماییه کان له باری عه مه لیدا جیاوازه. بێجگه له وهش ئه و کارانه ی که ده سه لاتداران ئه نجامی دده ن رینماییکردن، به لام چاودیری له لایه ن لایه نه په یوه ندیداره کانه وه سنوورداره. به لام به رپوه بردنی سووری ژبانی زانیاری به تایبه تی جیگه ی سه رنجی سه ره کی ئاسایشی زانیاری و پاراستنی زانیاریه کانه. توانای کهرتی گشتی بۆ وه لامدانه وه ی هه ره شه ئه لیکترۆنییه کان ده توانیت به په رپێدان و فراوانکردنی شیوازه کان بۆ دیاریکردنی هیرش و لاوازییه کان به رز بکرتیه وه.

“ئاماده کاری و به رنه نگاریبونه وه ی رووداوه کانی وه ک پیشیلکردنی زانیاری له زۆر رووه وه ده مانخاته دۆخیکی نوپوه: فینلهندا به شیوه یه کی نه ریتی راهاتووه بۆ هاوکاری نیاوان ده سه لاتداران. له رووداوه سایبه ریه کان/ئه لیکترۆنییه کاند، رپوشوینی به ره رجدا نه وه ی په رش و بلاوون/رپوشوینی ناوه ندی نین. له هه مان کاتدا، لیکۆلینه وه و به رپوه بردنی رووداوه کانی پیشیلکردنی زانیاریه کان تا راده یه کی زۆر په یوه سه ته به شاره زایی و به رده ستبوونی ئه کته ره چالا که کانی کهرتی تایبهت. بۆ نموونه، میکانیزمیکی هاوکاری وه ک SAR^۲ بۆ رووداوه کانی پیشیلکردنی زانیاریه کان پیناسه نه کراوه. هه روه ها زۆر شت په یوه سه ته به خودی قوربانیه که ” به ووته ی هانا تییرینکی (Hanna Tiirinki) سه رۆکی تیمی لیکۆلینه وه که.

“هه روه ها پیناسه ی قوربانی خۆی پتویستی به دووباره بیرکردنه وه هه یه. ئیمه نزیکه ی هه موو رۆژیک بنکه دراوه و خزمه تگوزارییه جوړاوجۆره کان به کارده هینن، نزیکه ی به ی ئه وه ی ئاگاداریین. به رپوه به رایه تییه ناوخۆیه کان کۆمه لیک زانیاری که سی به رفراوانیان هه یه ده رباره ی ئیمه. له رووداوه ئه لیکترۆنییه کان هیرش به ده توانیت بریکی زۆری زانیاری هه لبگریت بۆ به کارهینانی دواتر. به تایبه تی زانیاریه کۆکراوه کان، باریکی لاواز بۆ قوربانیه کان دروست ده کهن. له پیشیلکردنی زانیاریه کاند، هه میشه مه ترسییه کی روون هه یه که دواتر زانیاریه کان بۆ مه به سی زیانه خش به کاربه یترین، وه ک دزینی ناسنامه و ساخته کاری- و بۆ نموونه، مه رج نییه گه نجان بزائن چی به سه ر زانیاریه کانیا نندا دیت کاتیک ده گه نه ته مه نی گه وره یی ” به ووته ی تییرینکی (Tiirinki).

یاسای نیشتمانی ئاسایشی ئه لیکترۆنی له ۲۰۲۵/۴/۸ که وته بواری جیبه جیکردنه وه. جیبه جیکردنی نیشتمانی رینمایي ئاسایشی تۆر و زانیاری [NIS2] به شیکه له جیبه جیکردنی یاسای ئاسایشی سیبرانی/ئه لیکترۆنی. به لام له فینلهندا شاره وانییه کان و شاره کان سه ره به خۆیییه کی به رفراوانیان هه یه و رینمایي ئاسایشی ئه لیکترۆنی [NIS2] شاره وانی و شاره کان ناگریته وه.

“رینمایي [NIS2] به رپوه به رایه تییه ناوخۆیه کان له فینلهندا ناگریته وه. به و راسپاردانه ی له لیکۆلینه وه که دا خراونه ته روو، ئیستا هه ولده ده یین به شیکه ئه م بۆشاییه پرکه یینه وه ” به ووته ی تییرینکی (Tiirinki).

^۱ (به پیتی یاسا لیکۆلینه وه له رووداوکی ناوازه ره نگه په یوه ندی به رووداوکی زۆر جدیدییه وه هه بیته که له ئه نجامدا مردنی لیکه و تبه یته وه یان هه ره شه ی کردبیت یان زیانیکی زۆری به ئه رکه سه ره تابه یه کانی کۆمه لگا گه یاندبیت، به لام رووداو نییه [یاسای لیکۆلینه وه ی ئه م ی 525/2011].

^۲ گه ران و رزگارکردن (Search and Rescue).

نیزای [NIS2] پابه‌ندبوونی په‌یوه‌ندی ۲۴ کاتژمیری به‌سهر ړنځخواه‌کاندا ده‌سپښتیت. له‌څه‌ری پښتلیک‌کردنی زانیاریدا، په‌یوه‌ندیکردن به‌شپکی سهره‌کیه له‌وه‌لای پاراستن. په‌یوه‌ندیکردن نادلنپای که‌مده‌کاته‌وه، ړنگری ده‌کات له‌بلاوېونه‌وهی زانیاری هه‌له و دلنپای ده‌دات له‌وهی قوربانپیه‌کان څو پښتگړپیه وهرده‌گرن که پټویستیان. ده‌سټراگه‌یشتن و گشتگړی و ټیگه‌یشتن له‌په‌یوه‌ندیپه‌کان گرنگیپه‌کی سهره‌کیان هه‌یه.

تیرینکی (Tiirinki) جه‌خت له‌سهر څو ده‌کاته‌وه، که "هه‌روه‌ها، بۆ نمونه‌مندالان و گه‌نجان وه‌ک گروپنکی ټامانج - و په‌یوه‌ندیکردن له‌گه‌لپان به‌پیی ټاس‌تی تمه‌نپان - ده‌بیت له‌به‌رجاو بگړیت. "سروش‌تی به‌ره‌تی په‌یوه‌ندیکردن له‌بارودوخی قه‌یران و رووداودا/ نه‌وه‌یه که زورجار ده‌بیت به‌ زانیاری ناته‌واو ده‌ست پنبکه‌ین - چونکه وینه‌ی بارودوخی به‌رده‌وام نوئ ده‌کرته‌وه - و څه‌م بره‌ زانیاریپه‌کی له‌سهره‌تادا ناته‌واو ده‌بیت بپیت به‌ریه‌ستیک له‌به‌رده‌م په‌یوه‌ندیکردندا".

"هه‌روه‌ها پټویسته‌ ټماژ به‌وه بکړیت که چالاکه‌کانی که‌رتی ناوځوپی زور جپاوازن و هه‌موویان به‌ک قه‌باره‌ نپن. هه‌ندیکپان پټیستر زور باش ځویان ټاماده‌ کردوو - هه‌ندیکپان ترپان هپشتا زور شتیان ماوه. فینله‌ندا له‌روی ټاماده‌کاریپه‌وه له‌ به‌راوردکاری نیوده‌وله‌تپدا ټاس‌تیک زور باشی هه‌یه. دواپ پښتلیک‌کردنی زانیاریپه‌کان، کپشه‌که‌مان ناسی و ده‌ستمان کرد به‌ چاره‌سهرکردنی. که‌واته، له‌ ټیست‌اوه هه‌ولپ به‌رجاو ده‌دریت بۆ ړنگړیکردن و به‌ره‌نگاربوونه‌وهی رووداوه‌کانی وه‌ک پښتلیک‌کردنی زانیاریپه‌کان" تیرینکی (Tiirinki) جه‌ختی له‌سهر ده‌کات.

لیک‌لپنه‌وه‌که چوار پاسپارده‌ ده‌خاته‌ روو. به‌شپوه‌یه‌کی سهره‌کی ټاراسته‌ی وه‌زاره‌تی داراپی ده‌کړیت که به‌هاوکاری وه‌زاره‌تی داد و وه‌زاره‌تی گواسته‌وه و گه‌پاندن و ده‌سته‌ی په‌روه‌رده‌ی نپشتمانی و کو‌مه‌له‌ی ده‌سلات و به‌رپوه‌به‌رایه‌تپیه ناوځوپی و هه‌رپیمپیه‌کان به‌رپرسیارن له‌جپبه‌جیکردنپان. بپجگه‌ له‌په‌ره‌پندانی رپنمایپه‌کانی په‌یوه‌ندیکردن، پټشپیاره‌کان په‌یوه‌ندیپان به‌ هه‌ماه‌نگی به‌رپوه‌بردی زانیاری و چاودپری و رپنمایپه‌کانپه‌وه هه‌یه. بپجگه‌ له‌وه‌ش، پټشپیاره‌کان پاس له‌باش‌تکردنی دوزینه‌وه‌ی که‌موکوپیه‌کانی ټاس‌ایشی زانیاری له‌ ټیداره‌ی گشتی و باش‌تکردنی توانای دوزینه‌وه و پاس‌تکردنه‌وهی که‌موکوپیه‌کانی ټاس‌ایشی زانیاری ده‌که‌ن.

سهرنجی ده‌سه‌لاتی ټاس‌ایشی زانیاری نپشتمانی:

سه‌نټه‌ری ټاس‌ایشی ټه‌لیک‌ترونی (KTK): به‌رپوه‌به‌ری سامولی بپرگستروم له‌سه‌نټه‌ری ټاس‌ایشی ټه‌لیک‌ترونی ترافیکوم (Traficom) ده‌لپت "وه‌ک ده‌سه‌لاتپکی نپشتمانی ټاس‌ایشی زانیاری، ټپمه‌هاوکار و ټاموژگاری کو‌مپانیا و ده‌سه‌لاتداران و هاوول‌تپان ده‌که‌ین بۆ ټاماده‌کاری و ده‌ست‌نپشانکردنی هه‌ره‌شه‌ ټه‌لیک‌ترونیپه‌کانی ټیستا و داهاتوو. سه‌نټه‌ری ټاس‌ایشی ټه‌لیک‌ترونی ترافیکوم (Traficom) به‌شپوه‌یه‌کی هه‌مه‌لاینه‌ پښتگړی شاره‌وانی هپلسپنکی کردوو له‌وکاته‌وه‌ی که پښتلیک‌ری زانیاریپه‌کان دوزراوه‌ته‌وه، ټپمه‌ش به‌رده‌وام ده‌پن له‌هاوکاریکردن له‌گه‌ل شاره‌وانی و پښکه‌شکارانی خزمه‌تگوزاریپه‌کان". "له‌هپرشپکی ټه‌لیک‌ترونیپدا جه‌خت له‌سهر گرنگی په‌یوه‌ندیکردن ده‌کرته‌وه". ده‌سلپت: "رپنوتپی په‌یوه‌ندیکردنی قه‌یرانه‌کان چوون په‌یوه‌ندیکردن ده‌رباره‌ی هپرشه‌ ټه‌لیک‌ترونیپه‌کان، که له‌لایه‌ن ترافیکوم‌وه له‌به‌هاری 2025 به‌ره‌م هپنراوه، زانیاری له‌باره‌ی هپرشه‌ ټه‌لیک‌ترونیپه‌جپاوازه‌کان و څو شپواز و ټامرازانه‌ی که تاوانباران به‌کاریان ده‌هپن، ده‌خاته‌ روو". بپرگستروم به‌رده‌وام ده‌بیت، هه‌روه‌ها رپنمایپه‌کی که ټاموژگاری سه‌بارت به‌ ټاماده‌کاری په‌یوه‌ندیکردن و په‌یوه‌ندیکردن له‌کاتی هپرشپکی ټه‌لیک‌ترونی و دواپ هپرشپکی ټه‌لیک‌ترونیپدا ده‌خاته‌ روو".

لیک‌لپنه‌وه‌کانی دپکه‌ی په‌یوه‌ست به‌پښتلیک‌کردنی زانیاریپه‌کانی شاره‌وانی هپلسنکی:

پولپسی ناوه‌ندی لپک‌لپنه‌وه‌ له‌تاوان (KRP): پولپسی ناوه‌ندی لپک‌لپنه‌وه‌ له‌تاوان به‌رپرسیاره‌ له‌لیک‌لپنه‌وه‌ سهره‌تاپیه‌کان له‌پښتلیک‌کردنی زانیاریپه‌کانی شاره‌وانی هپلسپنکی. پښتلیک‌کردنی زانیاری وه‌ک پښتلیک‌کردنپکی قورسی زانیاریپه‌ لپک‌لپنه‌وه‌ی له‌سهر ده‌کړیت. بپجگه‌ له‌وه‌ش، پولپسی ناوه‌ندی لپک‌لپنه‌وه‌ له‌تاوان (KRP) له‌لیک‌لپنه‌وه‌به‌کی سهره‌تاپی جپادا لپک‌لپنه‌وه‌ ده‌کات که ټاپا شاره‌وانی به‌شپوه‌یه‌کی گونجاو زانیاریپه‌کانی پاراستوو یان نا. له‌م لپک‌لپنه‌وه‌به‌دا تاوانه‌که گومانلپک‌راو تاوانپکی پاراستنی زانیاریپه‌کانه.

نووسپنکه‌ی چاودپرانپ پاراستنی زانیاریپه‌کان (TSV) لپک‌لپنه‌وه‌ له‌پښتلیک‌کردنی زانیاری که‌سی ده‌کات له‌روانگه‌ی پابه‌ندبوون به‌یاسای پاراستنی زانیاریپه‌کان. لپک‌لپنه‌وه‌که به‌تاپیه‌تی هه‌لسه‌نگاندن بۆ څو ده‌کات که ټاپا شاره‌وانی هپلسپنکی پارنپه‌ندی پټویستی له‌شوتنی ځویدا هه‌بووه و ټاپا گرنگی به‌مافه‌کانی څو که‌سانه‌ داوه‌ که څو که‌سانه‌ داوه‌ که به‌هوپی پښتلیک‌کاریپه‌که‌وه‌ کاریگه‌ریپان له‌سهر بووه. لپک‌لپنه‌وه‌کان به‌رده‌وامن و له‌ ټیست‌ادا هه‌لسه‌نگاندن بۆ څو راپورته‌ ده‌که‌ن که له‌ شاره‌وانی هپلسنکیپه‌وه له‌سهر رووداوه‌که وه‌رگپراوه.

له كوی یارمه تی وده ده گیریت ؟

پشتگیری قوربانیانی تاوان (RIKU) ئامۆژگاری له مائپه ره کهیدا بۆ قوربانیانی پشیتلکردنی زانیاری یان دزه کردنی زانیارییه کان بلاوکردهوه. مائپه ره که جهخت له سهر گرنگی پهیره وکردنی رینماییه کانی دهسه لات و گرتنه بهری رپوشوینی پیویست بۆ رپگرتن له به کارهتانی زانیارییه کهسییه کان بۆ ساخته کاری. ههروهها پشتگیری قوربانیانی تاوان (RIKU) پشتگیری گفتوگو پیشکەش دهکات. خزمهتگوزارییه کان به خۆراییه.

زانیاری زیاتر:

سهرۆکی تیمی لیکۆلینهوه هانا تییرینکی (Hanna Tiirinki)، تهلهفۆن: 02951 50747، etunimi.sukunimi@om.fi

ههروهها، تهلهفۆن: 02951 50738 یان 050345 1931. خهتی تهلهفۆنی کراوه بۆ لیکۆلینهوه ههتا ۲۰۲۵/۸/۱ کراوهیه.

له دواى ۸/۱ هوه، تکایه ههر پرسیارئیکتان ههیه ئاراسته ی ئیمه یلی viestinta.otkes@om.fi بکهن یان راسته وخۆ ئاراسته ی سهرۆکی تیمی لیکۆلینهوه بکهن.